

Sinh ra ở Quảng Ngãi và tốt nghiệp Đại học Mỹ thuật TP. Hồ Chí Minh năm 2016, **Nguyễn Ngọc Thạch** (sinh năm 1991) là một nghệ sĩ làm việc chủ yếu với chất liệu sơn dầu. Thực hành gần đây của anh đi sâu khám phá vùng tâm tưởng, các mối quan hệ con người và các cấu trúc xã hội trong tương quan với các hệ thống và thái độ về quyền lực. Anh quan tâm và chất vấn những vấn đề bất công đương trở nên bình thường hoá và được chấp nhận trong cuộc sống hàng ngày. Đối với Thạch, nghệ thuật là một cuộc dạo chơi với ký ức, một cuộc đối thoại với chính bản thân về những vấn đề xã hội có tầm ảnh hưởng nổi tại tới anh. Các triển lãm gần đây bao gồm: Biennale Mỹ thuật Trẻ (Sài Gòn, Việt Nam, 2017); Asian Students and Young Artists Art Festival & Hidden Artists Festival (Seoul, Hàn Quốc, 2016).

Triển lãm này là một phần của chương trình **'Materialize'**, chương trình nhằm tạo cơ hội trưng bày cho nghệ sĩ Việt Nam chưa từng có dịp giới thiệu tác phẩm tới công chúng. Nghệ sĩ được khuyến khích khám phá và thử nghiệm với các chủ đề và phương tiện vượt ra khỏi lý thuyết và cách thức hành mã từ trước tới nay họ vẫn sử dụng. Chương trình dành cho các nghệ sĩ sinh ra và hiện đang sinh sống tại Việt Nam, có độ tuổi từ 25 trở lên. Thông tin về đợt ứng tuyển tiếp theo cho phiên bản 2020 của Materialize sẽ được công bố vào tháng 10 năm 2019.

The Factory là trung tâm nghệ thuật đầu tiên tại Việt Nam dành riêng cho nghệ thuật đương đại. Chúng tôi, một tổ chức tư nhân hoạt động độc lập, tập trung vào các hoạt động văn hoá liên ngành nhằm giới thiệu và nâng cao kiến thức về nghệ thuật đương đại cũng như các dòng chảy văn hoá trong quá khứ và hiện tại ở Việt Nam. The Factory, với mô hình hoạt động như một doanh nghiệp xã hội, còn có một phòng đọc mở cửa cho công chúng gồm nhiều tài liệu mang tính giáo dục về nghệ thuật, một không gian co-working, đi kèm với một quán cà phê, quán bar và nhà hàng. Mọi doanh thu từ việc bán tác phẩm nghệ thuật và các hoạt động kinh doanh của chúng tôi đều được sử dụng để hỗ trợ kinh phí cho các triển lãm và chương trình cộng đồng tại đây. www.factoryartscentre.com

NHỮNG MỐI QUAN HỆ TAN VỠ

09.08
27.10.2019

triển lãm cá nhân
NGUYỄN NGỌC THẠCH

Nguyễn Ngọc Thạch, tác phẩm 'Con nước đen', 2019 | Sơn acrylic trên vải bố

'**Những mối quan hệ tan vỡ**' là một cuộc truy vấn của Nguyễn Ngọc Thạch vào sự chao đảo của trật tự thế giới, nơi những thoả ước xã hội giữa người với người đang trên bờ vực mất đi các nền tảng đạo đức. Với cách xử lý hội hoạ đầy điêu luyện trước thẩm mỹ cảnh quan và quang cảnh của tâm trí, Thạch khiêm cung ghi lại những hoàn cảnh làm người khác nghiệt, đồng thời vẫn thẳng thừng đối mặt với những gì anh hiểu được về nỗi đau khổ và dằn vặt tâm can.

Hồi tưởng của người nghệ sĩ về ký ức tuổi thơ trên miền biển Quảng Ngãi, cuộc tản cư của bố anh từ miền Bắc vào miền Trung Việt Nam trong thập kỷ 70 của thế kỷ trước, hay cuộc sống hiện tại của anh ở ngoại vi thành phố là những nguồn tham khảo chính cho triển lãm gồm 12 bức tranh (thuộc ba sê-ri) acrylic trên vải bố này. Một loạt các bức panorama từ những chiều không-thời gian phi tuyến tính phẳng phát không khí của cõi phân địa đàng—một bờ biển hoang vu giữa đêm hôm khuya khoắt ('Con công giò'); một thửa ruộng xơ xác, khát khô, thiếu sức sống ('Khát'); một con kênh đục ngầu lốm đốm người bơi, như thể ngập trong hạnh phúc ('Con nước đen'); một công trình bỏ hoang, tàn phế chỉ còn lại bóng tối ('Những ô cửa ám đạm'); một tấm kính vỡ dầy ('Bụi'). Với kỹ thuật ướt trên ướt (xịt nước lên bề mặt sơn nhằm tạo ra hiệu ứng của dòng chảy), các cảnh quan trong tranh như thể bỗng trở mình và bắt đầu bất khóc. Trong các tác phẩm này, con người xuất hiện trong trạng thái bất lực, dưới dạng những cái bóng, hoặc đôi khi cả trong sự vắng mặt hoàn toàn—như thể họ bị nuốt chửng bởi sự rợn ngợp của cảnh quan. Dù là con người trong tuyệt vọng hay là cảnh quan trong đổ nát, tất cả đều tẻ liệt: họ mắc kẹt đâu đó giữa những trông mong mòn mỏi và thực tại bất toàn.

Đối với Thạch, nghệ thuật không chỉ là những mẩu vụn đời sống nên lại trên toan (nhất là đời sống khi sự bất bình đẳng được bình thường hoá, như cách anh dùng từ), mà nghệ thuật còn là nỗ lực tìm cách hiểu những tương tác, và ranh giới đạo đức tồn tại giữa các mối quan hệ xã hội. Liệu chúng ta phải chịu trách nhiệm trước ai và về điều gì cho những hành động của mình? Trong tác phẩm 'Xâm lấn', Thạch đối mặt với một đàn những người đàn ông đóng bộ, ăn vận trong những bộ vét cao cổ; những nét tẩy/ xoá /miết / trét táo bạo khiến nhân dạng của họ trở nên vô danh. Thủ vị là, kể cả khi những bức chân dung này hạ thấp quyền uy của một nhân vật thực thụ, chúng vẫn làm tròn bổn phận phản ánh và làm lộ ra mối căng thẳng tiềm toả giữa những người nắm quyền lực với những thân phận bé mọn. Sê-ri 'Chân dung' trong triển lãm phần nào gợi nhớ tới Francis Bacon và Marlene Dumas ở cách xử lý sơn và bố cục của tranh, đồng thời ở các mô-típ lặp đi lặp lại: khuôn miệng nổ tung ('Vô đề 2'); những gương mặt bị hành hạ lấm máu ('Vô đề 1'), ánh nhìn lăm lét bịt nửa mặt ('Vô đề 3 & 4'). Từng tấm toan như thế gào lên, vỡ òa trong khiếp đảm, trong nước mắt, run rẩy trong sợ hãi—mỗi tác phẩm để lộ sự yếu đuối của con người trong những thời điểm tối tăm, cùng cực nhất.

Những tranh chân dung - cũng là các tác phẩm được sáng tác đầu tiên trong triển lãm - được bẻ rẽ từ di sản của 'action painting' (một trường phái hội hoạ phát triển vào những năm 1940 thời hậu Chiến tranh Thế giới thứ II để cao bản thân hành động vật lý cũng như cử chỉ của việc vẽ hơn là kết quả cuối cùng là sự hoàn chỉnh của những bức tranh), cũng như những tác phẩm họa người thời kỳ đầu của Đỗ Hoàng Tường, một họa sĩ Việt Nam khá kính mà Thạch cũng ghi nhận ảnh hưởng của ông trong thực hành của mình. Với các tác phẩm chân dung trong triển lãm, như thể đối thoại với những danh họa nổi tiếng thế giới, Thạch sử dụng những cây 'cọ vẽ' chế từ những vật dụng hàng ngày hoặc được tìm thấy một cách tình cờ—ví dụ như con dao nhật được trong bếp hay cái bay do thợ hồ bỏ quên ở nhà anh—những công cụ có chức năng cũng để mài, miết, hay làm phẳng. Chính ở việc lựa chọn và ứng biến với những 'họa cụ' tự chế này mà phần nào Thạch cũng gửi vào đó khung ý niệm của triển lãm về việc khảo sát xã hội bên ngoài.

Phác thảo tranh 'Con công giò'

Phác thảo tranh 'Khát'

Triển lãm 'Những mối quan hệ tan vỡ' của Nguyễn Ngọc Thạch hé lộ một cảm quan bất an đối với đời sống đương đại, ở đó những thoả ước vốn ràng buộc con người với nhau thành một xã hội dần tan vỡ, đạo đức trở thành một món hàng, và cũng ở đó lương tri con người ngày càng bị tha hoá khỏi sức lao động của chính họ. Và khi mà đó lỗi luôn để hơn bất kỳ một nỗ lực nào cho việc hiểu, Thạch cho chúng ta vài phút (đủ tình lặng nhưng không kém phần dữ dội) để đặt câu hỏi: mỗi người chúng ta nên tham gia vào ma trận hỗn loạn của thế giới này như thế nào? J.J. Rousseau từng nói, không một người nào có quyền uy tự nhiên lên người khác, và vì vậy, chúng ta chỉ còn những thoả thuận. Vậy những nền tảng nào chúng ta nên đồng thuận với nhau trước khi bước vào những ràng buộc xã hội này?

Phác thảo tranh 'Vô đề 4'

Đằng sau hào quang thị giác

Một cuộc đối thoại với Nguyễn Ngọc Thạch

Van Do (VD): Trước triển lãm này, anh thường sáng tác về chủ đề gì? Điều gì dẫn anh tới bộ tác phẩm lần này?

Nguyễn Ngọc Thạch (NNT): Bộ tác phẩm trước đây mình vẽ về nội cảnh của các kiến trúc nhà cao tầng ở đô thị. Những góc nhìn từ trên cao, những tòa nhà cao tầng, gọi nên một sự thiếu vắng kì lạ, trái ngược hoàn toàn so với sự nhộn nhịp của đô thị bên ngoài những ngôi nhà cao tầng đó. Khi mà con người ta có điều kiện để chọn cho mình một môi trường sống tốt hơn thì họ phải đánh đổi bằng sự cô đơn.

Bộ tác phẩm trong triển lãm lần này vẫn xoay quanh những vấn đề về con người trong môi trường sống của họ, nhưng mở rộng khái niệm môi trường sống để bao gồm cả môi trường tâm lý, môi trường ký ức tuổi thơ thay vì chỉ tập trung vào môi trường sống vật chất xung quanh chủ thể. Đối với đề tài này mình vẫn nhận thấy khá thú vị và nhiều khía cạnh, góc khuất để khai thác ý tưởng, đặc biệt là ở những điều bất thường hay quá bình thường đã trở nên quen thuộc trong xã hội mà chúng ta có thể dễ dàng nhận thấy. Nhưng bằng cách nào đó qua lăng kính của nghệ thuật và hội họa nói chung, những điều tưởng chừng như đã quen thuộc đã trở nên mới mẻ hơn. Đằng sau hào quang của thị giác là những điều chưa tốt đẹp đang vẫn xảy ra trong xã hội.

VD: Em khá là thích ý này của anh về những điều bình thường và quá đổi quen thuộc với mọi người nhưng nếu nhìn nó dưới một góc nhìn nghệ thuật thì trở nên mới mẻ. Anh cũng đã phân nào làm được điều đó trong cả cách anh sử dụng những đồ vật hàng ngày, tìm thấy trong không gian sống làm họa cụ, lẫn cách anh lựa chọn những quang cảnh ai hàng ngày đều nhìn thấy, để tái hiện lại bằng ngôn ngữ hội họa. Đây có phải một quan điểm mới có của anh về nghệ thuật không vì em thấy ban đầu khi bắt đầu dự án này, anh cũng khá loay hoay về cả đề tài lẫn cách thể hiện, đôi khi có cảm giác đang phải gồng lên để chứng tỏ cái gì đó. Vậy nhìn lại cả quá trình làm triển lãm lần này—cả ở việc dựng concept cho triển lãm lẫn từng tác phẩm cụ thể—đã có gì thay đổi so với ban đầu?

NNT: Đúng là thay đổi rất nhiều đấy, vì những bước đi đầu tiên ai cũng phải vấp ngã và gượng gượng. Chỉ khi đã đi được một đoạn đường thì nó mới trở nên quen thuộc, lúc đó mới biết nên đi nhanh ở đâu đi chậm ở đâu và dừng lại ở đâu, biết chất lọc những cái gì cần và không cần trong một tác phẩm. Càng đi về sau anh lại càng mở tư duy của mình ra nhiều hơn, và khắt khe với chính bản thân mình hơn: Anh cảm thấy nhạy cảm hơn với mọi thứ từ chính những điều bình dị trong đời sống hàng ngày. Nó không còn là những đề tài nóng trong xã hội nữa, mà bằng cách nào đó anh phò bày những cái gần gũi với anh hơn nhưng nó lại liên đới đến những vấn đề bên ngoài xã hội. Ví dụ như bức ‘Con nước đen’ được lấy cảm hứng từ những lần đi ngang qua các con kênh quanh khu vực quận 12 và quận Bình Tân và quận 12 (gần khu anh ở), mọi người đi ngang qua đây có thể dễ dàng nhận ra rằng những người sống ở đó đa phần là dân lao động và không có điều kiện để sống ở nơi tốt hơn. Nhưng với anh, anh lại nghĩ khác. Bởi vì họ đã quá quen thuộc với môi trường đó và họ sống ở đó từ thế hệ này qua thế hệ khác, nên họ cũng sẽ không đi đến nơi khác vì thói quen đã hình thành trong họ từ nhỏ. Họ sẽ chấp nhận cuộc sống như vậy vì tập tính đã hình thành từ nhiều thế hệ.

Phác thảo tranh Vô đề 2

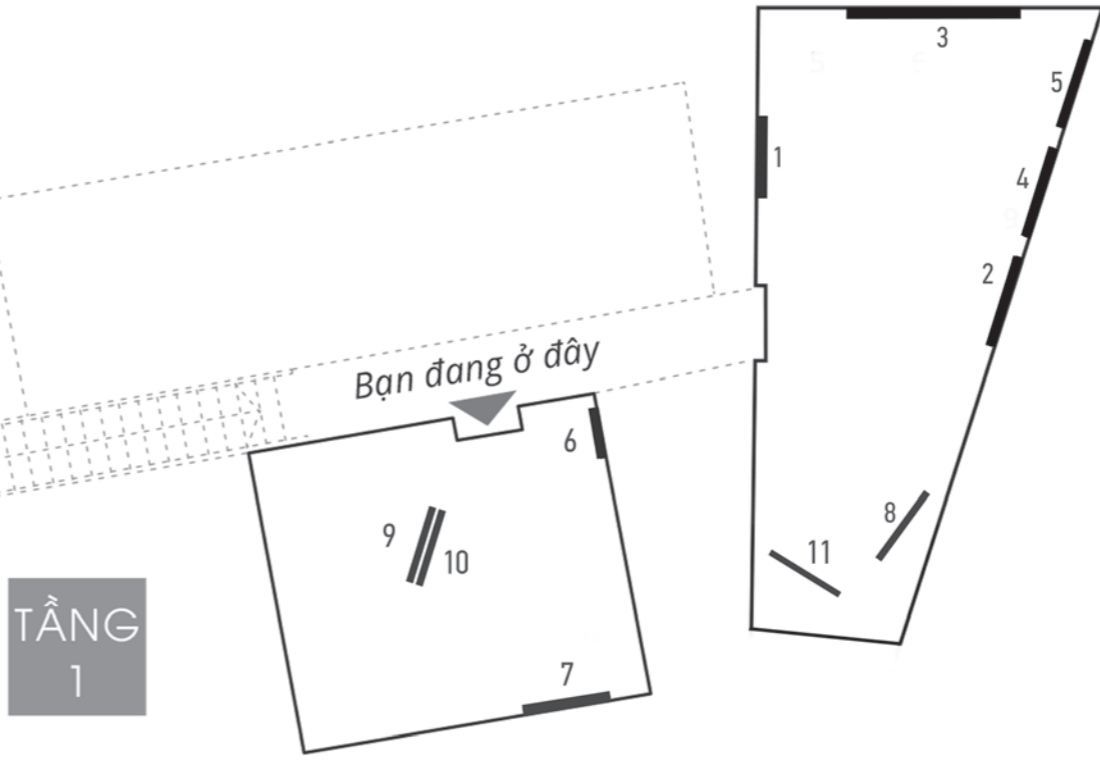
VD: Tại sao anh lại thay đổi từ việc lấy cảm hứng từ những vấn đề xã hội, những thứ ở bên ngoài mình, chuyển sang việc khắc họa từ những thứ đời thường trong cuộc sống hàng ngày và cả trải nghiệm cá nhân?

NNT: Một phần bởi vì anh nhận ra rằng khi khắc họa sự chênh lệch hay bất đối xứng (có thể ví như chiếc cân sẽ lệch về một trong hai bên nếu như cả hai không có thoả thuận công bằng) cần phải có nhiều đối tượng để có thể so sánh dưới góc nhìn rộng hơn, ở nhiều tầng lớp khác nhau, để dễ dàng nhận thấy sự bất đối xứng nằm ở đâu. Nếu chỉ khắc họa một phía, là ‘những người trí thức’ như trong đề xuất ban đầu của anh, thì sẽ chỉ là một cuộc phê phán nhất thời chứ không còn là cuộc truy vấn xã hội nữa. Vì thế nên đối tượng tương tác với trí thức, ở đây là tầng lớp nông dân và lao động, là điều anh lựa chọn để mở rộng vấn đề. Hơn nữa, vì chính bản thân anh và gia đình mình cũng đến từ tầng lớp này, việc mình phản ánh mối quan hệ giữa hai chủ thể đó cũng là lựa chọn đi sâu vào cái cá nhân mình để phản ánh xã hội bên ngoài. Và chỉ những thứ đời thường xung quanh mình và bản thân là những thứ mà mình hiểu rõ hơn ai hết, là những cái mình đã chạm vào nó và cảm nhận được nó như thế nào.

VD: Anh sử dụng acrylic là chất liệu cho bộ tác phẩm này, tại sao vậy? Lần đầu tiên làm việc cùng chất liệu này anh có khám phá gì mới?

NNT: Đây là lần đầu tiên anh sử dụng chất liệu acrylic thay vì chất liệu sơn dầu được đào tạo trong trường Đại học. Acrylic có những tính năng vượt trội mà anh cần cho bộ tác phẩm lần này. Đối với chất liệu sơn dầu thì kĩ thuật đòi hỏi khắt khe hơn để đảm bảo khả năng tồn tại với thời gian lâu hơn, và chất liệu sơn dầu khá là “khó tính” khi gặp ánh sáng mạnh (như là ánh sáng mặt trời) và độ ẩm cao rất dễ gây hư hại cho tác phẩm. Nhưng chất liệu acrylic thì “dễ tính” hơn về mặt kỹ thuật và độ bền của màu sắc. Acrylic là chất liệu màu có gốc “nước” nên việc sử dụng dung môi pha chế không cầu kỳ phức tạp như sơn dầu. Chính vì không cần dung môi pha chế nhiều nên độ bền của màu sắc vượt trội hơn sơn dầu.

VD: Một trong những cách xử lý kỹ thuật trong triển lãm này của anh mà em thấy thú vị đó việc là việc anh tìm thấy và tận dụng những đồ vật hàng ngày hoặc tìm thấy một cách tình cờ,

biến nó thành họa cụ. Ví dụ như cái dao bếp mượn từ bếp gia đình mình, cái bay những người thợ hồ để quên ở nhà anh sau khi sửa nhà?

NNT: Trong sê-ri phong cảnh, anh sử dụng những vệt màu pha loãng và đổ chúng lên một cảnh quan đã được vẽ trước và những dòng màu pha loãng được chảy một cách tự nhiên lên bề mặt. Ở đó anh muốn thể hiện một cái gì đó nó cuốn trôi đi tất cả. Ví dụ tác phẩm ‘Khát’ chẳng hạn, trong bối cảnh đó một người nông dân trở nên bất lực trước chính thửa ruộng của mình, thì ở đó sự bất lực của con người cùng sự sống trên mảnh đất đã bị cái gì đó cuốn trôi đi.

Trong sê-ri chân dung, mình sử dụng các kỹ thuật như trát, ném, phết bằng các dụng cụ trong đời sống hàng ngày, những dụng cụ của người lao động khác và tác động vào toan bằng những động tác bạo lực (lấy cảm hứng từ trường phái ‘action painting’). Ví dụ như bức chân dung ‘Vô đề số 3’, những mảng màu được bôi / trét / miết thể hiện một sự tức giận và hành động cao, cấu, tác động một lực mạnh lên ai đó; những dụng cụ này được lựa chọn vì chúng cũng đại diện cho tầng lớp lao động và nông dân.

VD: Anh nghĩ việc anh thực hiện một triển lãm như thế này có đóng góp gì vào mối quan tâm xã hội của anh không? Và tại sao anh chọn làm nghệ thuật?

NNT: Trong bộ tác phẩm lần này, những suy tư, sự trăn trở và cả sự phẫn nộ được bộc phát bên trong con người mình qua lăng kính của nghệ thuật. Đó cũng là để bày tỏ những khát khao có một xã hội tốt đẹp hơn, cũng là những gì mình đã nỗ lực đóng góp một tiếng nói bằng ngôn ngữ của người nghệ sĩ. Và nó có đóng góp được gì vào mối quan tâm hay không cũng một phần là từ sự cảm thông và chia sẻ của người xem.

Đối với anh thì nghệ thuật là để nâng cao đời sống thẩm mỹ của xã hội và ở đó luôn có những thông điệp nhất định. Riêng bản thân mình, việc đến với nghệ thuật cũng là một cái duyên không định trước, và sau khi tìm hiểu về nó thì anh nhận ra rằng nó có một sức hấp dẫn kì lạ mà tôi phải chinh phục nó. Nhưng xét cho cùng thì nghệ thuật cũng chỉ là một công việc và nghệ sĩ cũng chỉ là một con người, và mỗi người phù hợp với những công việc khác nhau. Và anh nghĩ rằng có thể mình làm công việc này tốt hơn những công việc khác.

DANH MỤC TÁC PHẨM

1 Con nước đen 2019 Sơn acrylic trên vải bố 130 cm x 140 cm

2 Khát 2019 Sơn acrylic trên vải bố 130 cm x 140 cm

3 Con còng gió 2019 Sơn acrylic trên vải bố 160 cm x 260 cm

4 Những ô cửa âm đạm 2019 Sơn acrylic trên vải bố 155 cm x 130 cm

5 Bụi 2019 Sơn acrylic trên vải bố 130 cm x 140 cm

6 Trò chuyện #1 2018 Sơn acrylic trên vải bố 80 cm x 90 cm

7 Xám lạnh 2018 Sơn acrylic trên vải bố 155 cm x 130 cm

8 Vô đề #1 2018 Sơn acrylic trên vải bố 160 cm x 110 cm

9 Vô đề #2 2019 Sơn acrylic trên vải bố 140 cm x 120 cm

10 Vô đề #3 2019 Sơn acrylic trên vải bố 140 cm x 120 cm

11 Vô đề #4 2019 Sơn acrylic trên vải bố 140 cm x 120 cm

VD: Ban đầu khi nộp hồ sơ ý tưởng cho chương trình Materialize, anh đề cập tới “những trí thức” và vai trò của trí thức trong xã hội. Anh định nghĩa những trí thức là ai? Anh có nghĩ mình là một trí thức không?

NNT: Trong một bối cảnh xã hội hiện đại, tầng lớp trí thức đóng vai trò rất quan trọng đến sự phát triển của xã hội. Họ là những người đại diện cho chuẩn mực về đạo đức, trí tuệ và sự cống hiến thành quả cho một xã hội phát triển. Tuy nhiên, hiện nay cụm từ ‘trí thức’ được nhiều nhà nghiên cứu định nghĩa khác nhau và mang tính chất khác nhau trong từng bối cảnh xã hội.

Trí thức không tự hiện hữu bên trong con người mà nó được trau dồi và rèn luyện trí tuệ một cách chuẩn mực, và là một quá trình lâu dài qua nỗ lực của bản thân. Đối với bản thân mình nói riêng và nghệ sĩ nói chung trí thức là điều cần phải có trong mỗi người nghệ sĩ, vì nó là tiền đề, nền móng cốt lõi để xây dựng tác phẩm dựa trên sự hiểu biết về kiến thức một cách đúng đắn. Riêng bản thân mình thì cũng là đang trên đường trau dồi kiến thức để hướng tới những chuẩn mực trí thức hơn.

VD: Đối với anh thì dự án lần này khi đem ra triển lãm cho công chúng thì đã là kết thúc chưa? Anh sẽ còn tiếp tục phát triển thêm và đi tiếp với dự án sau triển lãm hay không?

NNT: Anh coi triển lãm lần này như một điểm khởi đầu, là một phân khúc về dự án mà có thể sẽ theo mình cả đời. Đến giờ nhìn lại cả quá trình đi làm triển lãm này thì anh lại thấy rất nhiều điều ở nhiều khía cạnh nữa, và nếu làm tiếp dự án thì anh sẽ làm một cách nhìn khác và mới hơn nữa. Ví dụ như trong bộ tranh này, tất cả đều có chung một điểm là những vệt màu loang chảy từ trên xuống từ con người cho tới môi trường xung quanh, từ đó anh lại nảy ra ý tưởng rằng tôi sẽ cố đặc nó lại và cố sức nâng đề bẹp những gì ở bên dưới, với một cách nhìn trừu tượng hơn.

Sẽ không còn diễn tả nó là một cái gì cụ thể mà chỉ là một mảng màu lớn có sức nặng về bề mặt lẫn tinh thần, và nó đang dần tan chảy xuống bên dưới bao trùm lấy một vật thể khác. Anh cũng mới nghĩ thêm về một cách tiếp cận khác, cũng cùng chủ đề này cho dự án kế tiếp. Anh sẽ làm về những vật thể do con người tạo ra tồn tại trong môi trường và khó phân huỷ, như rác thải nhựa, hay các chất độc hại trong lòng đất và nguồn nước. Có thể anh sẽ lấy chính những vật thể đó ngoài đời thật để đưa vào tác phẩm.